

ORIGINAL ARTICLE

Drawing the Banehi-Mukriyani Isogloss between Baneh and Sardasht Cities

Tahereh Afshar^{*1}, Mohammad Ahmadi², Elham Sobati³

1. Department of Linguistics,
Faculty of Literature and Humanity
Sciences, Ilam University, Ilam,
Iran.

2. Master in Linguistics, Ilam
University, Ilam, Iran.

3. Department of Linguistics,
Faculty of Literature and
Humanities, Ilam University, Ilam,
Iran.

Correspondence:

Tahereh Afshar

Email: t.afshar@ilam.ac.ir

Received: 26/Feb/2025

Revised: 01/May/2025

Accepted: 25/May/2025

How to cite:

Afshar, T.; Ahmadi, M.; Sobati, E.
(2025). Drawing the Banehi-Mukriyani
Isogloss between Baneh and Sardasht
Cities, *Journal of Sociolinguistics*, 8
(30), 71-84.
(DOI:[10.30473/il.2025.73911.1677](https://doi.org/10.30473/il.2025.73911.1677))

ABSTRACT

The present study is an attempt to draw a dialect boundary between the Banehi and Mukriyani dialects, which was carried out using library resources and collecting field data through questionnaires distributed among 80 speakers (40 males and 40 females). After collecting the data and phonetically interpreting them, the dialect boundary was drawn. The characteristics under study include the conversion of the voiceless pharyngeal fricative [h] to the voiced pharyngeal fricative [ʕ], the deletion of the post-vocalic glottal stop and the compensatory vowel lengthening, the conversion of the short-closed anterior vowel [i] to the long vowel [i:], the deletion of the alveolar consonant [d] and its replacement with the semivowel [y], the conversion of the pre-closed vowel [i] to the open vowel [æ], the deletion of the post-vowel pharyngeal consonant, the conversion of the initial syllable [yu] to [we], the change of the semivowel [y] to the vowel [e], the change of the vowel [u] to the semivowel [w], the conversion of the initial syllable from [ʔos] to [wæs], the insertion of the inflectional affix [-ə] into the nominal ending in the object position, the use of homonymous words, and the correspondence of the personal pronoun and numerals with Standard Kurdish. The studies revealed that the villages near the city of Baneh speak the Banehi dialect, but the language variety of the more distant villages, which are in an intermediate position, can be considered a combination of Banehi and Mukriyani. The speakers of the villages adjacent to Sardasht County also speak Mukriyani, therefore, the Mukriyani - Banehi dialect boundary was determined in these villages based on these characteristics.

KEYWORDS

Isogloss, Kurdish language, Banehi dialect, Makriyani dialect, Baneh, Sardasht.

Introduction

The preservation of a society's cultural identity and heritage is intrinsically linked to the study of its languages and dialects. Linguistic variations arise due to a complex interplay of political, social, and geographical factors (Siavoshi, 2015). In the realm of dialect geography, these linguistic variations, or the geographical distribution of speakers of a language, are visually represented on thematic linguistic maps. Dialect geography examines the spatial distribution of specific linguistic features across a defined geographical area, presenting this information in the form of linguistic maps (Arezki, 2008). A dialect is a specific form of a language characterized by phonetic or grammatical differences, yet speakers of different dialects can still understand each other. Dialectological research typically focuses on mapping the distribution of specific words or sounds within a geographic region. Dialects are specific forms of language used by distinct groups of speakers, marked by systematic indicators such as syntactic, phonological, and grammatical features (Budiarsa, 2015).

This research aims to delineate the isogloss between the Banehi and Mukriyani dialects of the Kurdish language in the region between Baneh and Sardasht cities. This study is significant for several reasons. Firstly, it contributes to a better understanding of the diversity within the Kurdish language by examining the phonetic, lexical, and grammatical differences between these two dialects. Secondly, defining dialectal boundaries can shed light on migration patterns and historical interactions among Kurdish-speaking communities within and across national borders, and how various dialects have spread throughout the region.

Establishing precise geographical boundaries between different Sorani varieties is complex. The primary objective of this research is to delineate the Banehi-Mukriyani isogloss in the Baneh-Sardasht region. This area was selected due to the widespread use of both Banehi and Mukriyani dialects. Additional objectives include recording and preserving these dialects to prevent their decline or extinction, and to provide a clear perspective on the isogloss using modern scientific methods to answer the following question:

1. What are the differences between the Banehi and Mukriyani dialects and standard Kurdish concerning specific phonetic, lexical, and syntactic variables in the study area (villages between Baneh and Sardasht)?
2. How are phonetic, lexical, and syntactic variables distributed in the study area (villages between Baneh and Sardasht)?
3. How can a comprehensive isogloss be drawn for these two dialects (Banehi and Mukriyani)?
4. Where do the boundaries of the two dialects (Banehi and Mukriyani) overlap?

Literature Review

Khalid (2015) examined the continuity of Kurdish dialects using vocabulary collected from Paveh in Iran to Zakho in Iraqi Kurdistan, near the Turkish border, emphasizing the need for linguistic comparison between neighboring cities.

Matras (2019) investigated the distribution of structural features, dialect geography, and dialect classification in Northern Kurdish (Kurmanji and Badini) using a questionnaire that included salient variables in vocabulary, phonology, morphology, and syntax.

Sanai et al. (2019) aimed to identify the most significant "homoglossic border" groups among the dialects of Ilam province, covering a range of linguistic elements in phonetics, morphology, and syntax. The results indicated three major dialect groups: Laki, Lori, and Southern Kurdish, with a total of six sub-dialect groups in Ilam province.

Research Methodology

The study population consisted of 80 dialect speakers (40 women and 40 men) from the villages of Baneh and Sardasht, all of whom had complete hearing and speaking abilities and were between 55 and 72 years old. The villages were selected randomly from those near the common border of Baneh and Sardasht.

A digital voice recorder was used to collect data from 80 speakers in 20 villages. The purpose of the research was explained to the participants. Data were collected through questionnaires (i.e., a word list and example sentences), as well as note-taking during observations to clarify the usage of words both within and outside of sentence context. Additional linguistic data were gathered from free speech and interviews with subjects about their lives, stories, memories, and the conditions of their villages. The collected linguistic data were transcribed after repeated listening. Resources such as dictionaries, books, articles, and these were also consulted.

The research utilized library resources, including theses related to the dialect atlas, books, articles, and internet sources. Field data was collected by completing questionnaires based on data extracted from interviews, using indirect questions, images, objects, and gestures. The questionnaire was self-made, with reference to sections of several language atlases.

After gathering the dialectal data, the linguistic forms were transcribed by the author, and dialect maps were created for each variable according to the study area. Maps of the study areas were obtained from the internet. Place names were replaced with numbers, and the distribution of the linguistic forms was plotted on the maps using linguistic boundaries.

Findings

The research data was analyzed, and the results indicate that Banehi and Mukriyani dialect speakers share similarities in the use of some phonetic and lexical categories, while also exhibiting diversity in other areas.

One of them is conversion of the voiceless pharyngeal fricative \[h] in the Banehi dialect to the voiced pharyngeal fricative \[ʕ] (vocalization) in the Mukriyani dialect.

The other is, conversion of the voiced pharyngeal fricative \[ʕ] in the Banehi dialect to the voiceless pharyngeal fricative \[h] (devoicing) in Mukriyani.

The third one is conversion of the short close front vowel "i" in the Mukriyani dialect to the long close front vowel "i:" in the Banehi dialect.

Also deletion of the alveolar consonant "d" in the Mukriyani dialect and replacement with the semivowel "y" in the Banehi dialect, and conversion of the close front vowel "i" in the Mukriyani dialect to the open front vowel "æ".

And deletion of the post-vocalic glottal stop in proper nouns and compensatory vowel lengthening, deletion of the glottal fricative "h" and insertion of the semivowel "y"; Conversion of the short close front vowel "i" to the long close front vowel "i:".

In Mukriyani, the initial syllable \[yu] changes to \[we]; this change is similar to metathesis, but at the same time, the semivowel \[y] changes to the vowel \[e] and the vowel \[u] changes to the semivowel \[w].

Conversion of the initial syllable from ʔos to wæs which this conversion likely originated from the metathesis of the initial consonant "ʔ" with the vowel "o" and the conversion of the vowel "o" to the semivowel "w" in the initial position. Subsequently, due to the difficulty of pronouncing the resulting combination, "ʔ" was deleted, and a corresponding vowel, "æ," was placed after the semivowel.

In syntax, the preposition (to) is converted to (bû) in the Banehi dialect but in the Mukriyani dialect, the preposition takes the prepositional markers (æ) for the object and (ə) for the complement.

In Mukriyani and Banehi, nouns accompanied by cardinal numbers do not take plural markers. Example: Three men = sə pyaw

Ordinal numbers are formed from cardinal numbers by adding the suffix "-um" or "-umi:n." When formed with "-um," the ordinal number comes after the noun; when formed with "-umi:n," it comes before the noun.

The suffixes "-um" and "-umi:n" change to "-wum" and "-wumi:n" after a number ending in the vowel /u/, and to "-yum-" or "-yumi:n-" after other vowels.

Numbers that originally have a final consonant but have had that consonant deleted have the deleted consonant restored when the above suffixes are added.

Fractional numbers are formed by combining two cardinal numbers. This number is always the "core" and does not appear as a "dependent."

The plural marker in both Mukriyani and Banehi dialects is "-an," which is added to the singular noun.

Conclusion

Based on the findings, and considering the slight changes observed along the studied route up to the isogloss between the two cities, namely the villages of Kukhan, Najneh, and Manijalan, the variations are mostly phonetic and in some cases lexical. These changes start from these villages (the dialectal boundary), and sometimes the word changes completely within the Sardasht area. In the area of the dialectal boundary, which is geographically part of Baneh, speakers use a mix of both dialects, which is neither entirely Banehi nor entirely Mukriyani. Upon leaving this area, speakers speak entirely Mukriyani. As mentioned, the isogloss between the cities of Baneh and Sardasht is the villages of Kukhan, Najneh, and Manijalan.

The reflection of nature in personal names can be explored in environmental linguistics. Environmental linguists such as Mühlhäuser (2003) believe that language is closely related to the world and the surrounding environment, meaning that language both constructs the world and is constructed by the environment. Environmental linguistics offers a new approach to meaning, viewing it as the result of activities that naturally occur between human communities and language users in a specific environment, and understanding requires the creation of a reciprocal relationship between the two. The view that the real world is, to a significant and unconscious extent, constructed by the linguistic habits of speakers is the main subject of research in environmental linguistics (Ghatre et al., 2015).

Keywords

Isogloss, Kurdish language, Banehi dialect, Makriani dialect, Baneh, Sardasht.

«مقاله پژوهشی»

ترسیم مرز گویشی بانه‌ای - مکریانی در حدفاصل شهرستان‌های بانه و سردشت

طاهره افشار*^۱، محمد احمدی^۲، الهام ثباتی^۳

چکیده

پژوهش حاضر تلاشی است در راستای ترسیم مرز گویشی میان گونه‌های بانه‌ای و مکریانی از زبان کردی که با استفاده از منابع کتابخانه‌ای شامل پایان‌نامه‌های مربوط به اطلس گویشی، کتاب‌ها، مقالات و منابع اینترنتی در بخش مبانی نظری و گردآوری داده‌های میدانی از طریق پرسش‌نامه‌هایی که در بین ۸۰ نفر از گویشوران دو شهر بانه و سردشت (۴۰ نفر مرد و ۴۰ نفر زن سن ۵۵ تا ۷۲ سال) توزیع شد، به انجام رسیده است. بدین ترتیب که پس از گردآوری داده‌ها و آوانگاری آنها و با توجه به تفاوت‌ها و شباهت‌های میان این دو گویش در روستاهای حدفاصل شهرستان‌های سردشت و با مدنظر قراردادن مشخصه‌هایی از گویش‌های بانه‌ای و مکریانی به ترسیم مرز گویشی در حدفاصل شهرستان‌های بانه و سردشت و به ترتیب در استان‌های کردستان و آذربایجان غربی دست یافته شد. مشخصه‌های مورد بررسی شامل تبدیل همخوان سایشی حلقی بی‌واک [h] به همخوان سایشی حلقی واکدار [ʔ]، تبدیل همخوان سایشی حلقی واکدار [ʔ] به همخوان سایشی حلقی بی‌واک [h]، حذف همخوان چاکنایی مابعد واکه و کشش جبرانی واکه، تبدیل واکه پیشین کوتاه بسته [i] به واکه پیشین بلند بسته [i:]، حذف همخوان لثوی [d] و جایگزینی با نیم‌واکه «y»، تبدیل واکه پیشین بسته [i] به واکه پیشین باز [æ]، حذف همخوان چاکنایی مابعد واکه، تبدیل هجای آغازین [yu] به [we]، تغییر نیم واکه [y] به واکه [e]، تغییر واکه [u] به نیم واکه [w]، تبدیل هجای آغازین از [ʔus] به [wæ:s]، درج وند تصریفی [-ə] در معنای حرف اضافه [bû] به پایانه اسمی در جایگاه مفعول تغییر در هجای آغازین از [hu] به [we]، مخفف سازی اسم‌های خاص در کردی بانه‌ای، کاربرد واژه‌های همسان با کردی معیار، مطابقت ضمیر شخصی با کردی معیار و مطابقت عددها با کردی معیار می‌باشد. در بررسی‌ها مشخص شد که روستاهای نزدیک به شهر بانه به گویش بانه‌ای صحبت می‌کنند ولی روستاهای دوردست‌تر مانند سیوچ سفلی و علیا، زیویه، یاکوواوا و سپیداره در جایگاه بینابینی قرارداشته و گونه زبانی که بدان صحبت می‌کنند را می‌توان تلفیقی از گونه بانه‌ای و گونه مکریانی دانست. اما در روستاهای مجاور شهرستان سردشت شرایط به گونه‌ای دیگر رقم خورده و گویشوران به گونه مکریانی تکلم می‌ورزند، به همین خاطر در این روستاها به واسطه این مشخصه، مرز گویشی مکریانی - بانه‌ای تعیین گشت.

واژه‌های کلیدی

مرز گویشی، زبان کردی، گویش بانه‌ای، گویش مکریانی، بانه، سردشت، زبان‌شناسی اجتماعی.

۱. دانشیار گروه زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران.
۲. کارشناسی ارشد زبان‌شناسی، گروه زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران.
۳. استادیار گروه زبان‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران.

نویسنده مسئول:

طاهره افشار

رایانامه: t.afshar@ilam.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۰۸

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۲/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۰۴

استناد به این مقاله:

افشار، طاهره؛ احمدی، محمد؛ و ثباتی، الهام (۱۴۰۴). ترسیم مرز گویشی بانه‌ای - مکریانی در حدفاصل شهرستان‌های بانه و سردشت، فصلنامه زبان‌شناسی اجتماعی، ۸ (۳۰)، ۷۱-۸۴.

(DOI: [10.30473/IL.2025.73911.1677](https://doi.org/10.30473/IL.2025.73911.1677))

مقدمه

حفظ هویت و میراث فرهنگی جامعه با مطالعه زبان‌ها و گویش‌ها پیوند تنگاتنگی دارد. زبان‌ها و گویش‌های مختلف به دلیل عوامل سیاسی، اجتماعی و جغرافیایی با هم تفاوت دارند که در حوزه جغرافیای گویشی، گوناگونی زبان‌ها یا توزیع جغرافیایی گویشوران یک زبان، بر روی یک نقشه موضوعی زبان شناختی نمایش داده می‌شود (سیاوشی، ۱۳۹۴). به دیگر سخن، جغرافیای گویشی به بررسی پراکنش جغرافیایی گویش‌های متفاوت با مدنظر قراردادن برخی ویژگی‌های زبانی مشخص در پهنه جغرافیایی معین پرداخته و در نهایت از آن‌ها در ترسیم نقشه زبان‌شناختی بهره برده می‌شود (آرزکی^۱، ۲۰۰۸). البته در اینجا بایستی بدین مهم اشاره کرد که گویش‌های منشعب از هر زبان، گونه‌هایی از یک زبان هستند که به واسطه تفاوت‌هایی واژگانی، آوایی یا دستوری از یکدیگر متمایز می‌گردند. بسته به این تفاوت‌ها فهم متقابل گویشوران در طیفی از درک متقابل^۲ با درجه‌های مختلف دسته‌بندی می‌شوند که به همان نسبت سخنوران هر گویش گفتار یکدیگر را درک می‌کنند. به باور بودیاسا^۳ گویش، نوعی خاص از زبان است که توسط گروه خاصی از گویشوران استفاده و با نشانگرهای سیستماتیک مانند نشانگرهای نحوی، واجی و دستوری علامت گذاری می‌شود (بودیاسا، ۲۰۱۵). با این توضیح گاه‌ها حدفاصل استفاده از دو گونه از یک زبان در حدفاصل مجاور همدیگر قابل شناسایی می‌باشد که به این گستره اصطلاح مرز گویشی^۴ اطلاق می‌گردد. مرز گویشی خطی است بر روی نقشه جهت تفکیک نواحی‌ای که یک گویش از برخی جهات مشخص با گویش نواحی مجاور متفاوت است (متیوس^۵، ۱۹۹۷). در حقیقت خط مرزهای گویشی دو یا چند ناحیه گویشی را از یکدیگر جدا می‌کنند (کامری، ۱۳۷۸). کامری خط مرزهای زبانی را خطوطی می‌داند که روی نقشه، نمایش‌دهنده مکان جدایی قلمرو صورت یا تلفظ واژه‌ای از صورتی با تلفظ دیگری از آن واژه است، که گاهی این تفاوت‌ها بسیار تدریجی است. و می‌توان گفت به عبارتی، پژوهش‌های گویش‌شناسی، با تکیه بر پراکندگی‌های واژگانی در کنار مشخصه‌های نحوی و آوایی معین در ناحیه‌های جغرافیایی

مجاور را، می‌توان تلاشی برای بازنمایی مرزهای گویشی میان گونه‌های متنوع و منشعب از یک زبان به حساب آورد. از آنجایی که پژوهش حاضر در دسته مطالعات گویش‌شناسی زبان کردی قرار دارد، لذا جای دارد که در اینجا به برخی مشخصه‌های این زبان اشاره کرد که از بارزترین آن‌ها می‌توان به تنوع گویش‌های موجود در آن اشاره کرد که حاصل گستردگی جغرافیایی و مرزبندی‌های سیاسی و تأثیرپذیری از زبان‌های مجاور است. شرایط پیرامونی این زبان گاه سبب ظهور مشخصه‌های خاص در هرکدام از گونه‌های این زبان، تا به آنجا پیش رفته که شماری از زبان‌شناسان برخی از گویش‌های این زبان را زبانی مستقل معرفی کرده‌اند. برای نمونه هایگ و ماتراس^۶ (۲۰۰۲) کردی را عنوانی کلی برای نامیدن مجموعه‌ای از زبان‌های مرتبطی می‌دانند که در گستره جغرافیایی کشورهای ایران، عراق، ترکیه و سوریه و مشتمل بر گویش‌های گوناگون تکلم می‌شود. جمعیت کوچکی از کردزبانان در کشورهای سوریه، ارمنستان و آذربایجان و همچنین در اروپای مرکزی زندگی می‌کنند. همچنین ماتراس و آکین^۷ (۲۰۱۲) معتقدند که از نظر خویشاوندی، این زبان در شاخه شمال‌غربی زبان‌های ایرانی و در زیرشاخه اصلی زبان‌های هند و اروپایی قرار دارد. این زبان از نظر آنها گویشی غنی بوده و گاهی از آن با عنوان پیوستار گویشی یاد می‌کنند.

اهداف پژوهش

کشور ایران به سبب تعدد و تنوع گونه‌های زبانی رایج در آن همواره مورد توجه زبان‌شناسان داخلی و خارجی بوده است. از این میان گروهی به صورت توصیفی و فارغ از نظریه‌ای خاص و گروهی به پشتوانه نظری، به جمع‌آوری داده از این زبان‌ها مبادرت ورزیده و در نهایت به انتشار آثار خود پرداخته‌اند و همچنین پژوهش‌های کمی و کیفی بسیار محدودی در راستای تعیین پراکنش جغرافیایی و تمیز لهجه‌های اصلی و گویش‌های کردی چه در داخل و چه در خارج از ایران انجام گرفته است (طاهری اردالی و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۴۵). از جمله اولین تلاش‌ها برای ترسیم اطلس‌های زبانی مبتنی بر پراکندگی جغرافیایی در ایران می‌توان به پروژه ژرژ ردارد^۸ با

1. A. Arezki
2. mutual intelligibility
3. I. M. Budiarsa
4. Isogloss
5. Matthews

6. G. Haig & Y. Matras
7. Y. Matras & S. Akin
8. Georges Redard

- ۳- چگونه می‌توان مرز گویشی جامعی را برای این دو گویش (بانه‌ای و مکرانی) ترسیم کرد؟
- ۴- مرزهای میان دو گویش (بانه‌ای و مکرانی) در چه جاهایی در هم آمیخته می‌شوند؟

پیشینه پژوهش

علیرغم اقبال زبان‌شناسان به مطالعات گویش‌شناسی، سهم زبان کردی از این دست تحقیقات به‌ویژه ترسیم مرزهای گویشی میان گونه‌های زبان کردی بسیار کم و انگشت‌شمار است. حال آن‌که باتوجه به مجاورت و درهم تنیدگی گونه‌های کردی سورانی (مرکزی) مغفول مانده است، البته در این میان می‌توان به نمونه‌هایی هم‌چون آثار ذیل اشاره کرد که به ترتیب پیوستارهای گویشی زبان کردی شمالی، میانی و جنوبی را مورد مطالعه قرار داده‌اند.

ماتراس^۳ (۲۰۱۹) توزیع ویژگی‌های ساختاری، جغرافیای گویش و طبقه‌بندی گویش‌ها در کردی شمالی (کرمانجی و بادینی) را با استفاده از پرسشنامه‌ای شامل متغیرهای برجسته در واژگان، واج‌شناسی و صرف و نحوی بررسی نموده است. ماتراس در این مقاله با تأکید بر مشخصه‌های زبانی نهفته در گویش‌های زبان کردی به این نتیجه دست می‌یابد که کردی نه یک واحد زبانی مجزا با مرزهای مشخص، بلکه یک پیوستار گویشی است که در آن گویش‌های مختلف به‌تدریج و به‌طور پیوسته در یک منطقه جغرافیایی گسترده تغییر می‌کنند. بنابراین تعیین مرز دقیق بین گویش‌های مختلف کردی (مانند کرمانجی، سورانی، زازاکی و گورانی) دشوار است، زیرا این گویش‌ها به تدریج و در طول یک طیف از ویژگی‌های زبانی تغییر می‌کنند که می‌توان آن‌را نتیجه تأثیر عواملی برون زبانی همچون جغرافیا و تاریخ مانند مهاجرت و تماس زبانی در شکل‌گیری تنوع گویشی زبان کردی دانست.

خالد (۲۰۱۵) به بررسی پیوستگی گویش‌ها در میان گویش‌های کردی با استفاده از واژه‌های جمع‌آوری شده از شهر پاره در ایران تا برخی مناطق کردنشین کردستان عراق تا زاخو در مرز ترکیه می‌پردازد و بر ضرورت مقایسه زبانی بین گویشوران شهرهای همجوار تأکید می‌کند. خالد در سایه این پژوهش به بررسی چالش‌های استانداردسازی زبان کردی در سایه وجود پیوستگی گویشی^۴ گسترده پرداخته و در سایه

عنوان «اطلس زبانی ایران» نام برد که هنوز داده‌های آن منتشر نشده است. از جمله متاخرترین کارهایی که در این زمینه انجام گرفته می‌توان به پروژه «زایران»^۱ به سرپرستی اریک آنونبی^۲ اشاره کرد. شایان ذکر است که در پروژه مذکور از تقسیم‌بندی‌های کشوری مدنظر قرار گرفته شده و تعیین مرزهای گویشی در خارج از استان کردستان مورد بررسی قرار نگرفته است. حال آنکه پژوهش حاضر در تلاش است تا بدون توجه به این تقسیم‌بندی‌ها و به صرف توجه به گستره زبان کردی در داخل مرزهای سرزمینی کشور بپردازد. انگیزه دیگر انتخاب این زبان، گوناگونی آن است.

به عبارتی هدف نهایی ترسیم جغرافیای گویشی، ارائه نقشه‌های گویشی است که گویای تنوعات رایج در پهنه مورد بررسی بدون توجه به تقسیم‌بندی‌های کشوری و به صرف معیارهای زبانشناختی، صورت پذیرد. هدف اصلی این پژوهش ترسیم مرز گویشی میان کردی بانه‌ای و گویش مکرانی در مناطق روستایی حد فاصل شهرستان‌های بانه و سردشت در استان‌های کردستان و آذربایجان غربی است. با این توضیح ترسیم مرز گویشی میان گونه‌های بانه‌ای و مکرانی از زبان کردی در حد فاصل این منطقه‌ها به دلایل ذیل حائز اهمیت است:

- دستیابی به درک بهتر از تنوع گویش‌های زبان کردی به واسطه مشخصه‌های آوایی، واژگانی و دستوری.
- روشن شدن الگوهای مهاجرت و تعاملات تاریخی بیناگویشی در گستره جغرافیایی مناطق کردنشین و در بین مرزهای سرزمینی کشور و ترسیم پراکندگی گویش‌های مختلف در آن.
- ثبت و ضبط گویش‌های دو منطقه و در نتیجه حفظ این گویش‌ها از زوال و نابودی.
- پژوهش حاضر در تلاش است تا با اتخاذ و گزینش روش علمی نوین، چشم‌اندازی روشن از وضعیت مرز گویشی بانه‌ای - مکرانی در حوزه مورد پژوهش ارائه کرده و به پرسشهای زیر پاسخ دهد:
- ۱- میان دو گویش بانه‌ای و مکرانی در منطقه مورد تحقیق (روستاها بین بانه و سردشت) چه تفاوت‌هایی آوایی و واژگانی وجود دارد؟
- ۲- توزیع متغیرهای آوایی و واژگانی در منطقه مورد تحقیق (روستاها بین بانه و سردشت) چگونه است؟

3. Y. Matras

4. Dialect Continuum

1. Atlas of the Languages of Iran

2. Erik John Anonby

مرکزی محسوب می‌شود و قرابت‌های همسان با سورانی هولیر در استان اربیل و سورانی بابانی در بانه و استان سلیمانیه در کردستان عراق دارد (همان، ۱۴۰۱).

روش پژوهش و تحلیل داده‌ها

جستار حاضر به لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها جزو پژوهش‌های میدانی در زبان‌شناسی محسوب می‌شود که جامعه مورد مطالعه آن ۸۰ نفر از گویشوران (۴۰ زن و ۴۰ مرد) روستاهای بانه و سردشت بودند که همگی دارای سلامت کامل شنوایی و گفتاری بوده و ۵۵ تا ۷۲ سال سن داشتند. روستاها به صورت تصادفی (از روستاهای نزدیک مرز مشترک هر دو شهر بانه و سردشت) انتخاب شدند.

برای جمع‌آوری داده‌ها، دستگاه ضبط صدای دیجیتال انتخاب شد و بعد از آن تعداد ۸۰ نفر از گویشوران ۲۰ روستای دو شهر مورد مطالعه انتخاب شده‌اند. آنگاه توضیح کامل در مورد دلایل انجام این پژوهش به آنها داده شد. ابزار گردآوری داده‌های زبانی در جستار حاضر پرسش‌نامه‌هایی حاوی فهرستی از واژگان و جملات نمونه است که در روند جمع‌آوری داده‌ها از یادداشت‌برداری و ضبط صدا (ضمن مشاهده و کسب اجازه از پرسش‌شوندگان) کمک گرفته شده است. نحوه کاربرد واژه‌ها هم درون بافت جمله و هم به تنهایی، خارج از بافت، به طور دقیق‌تر مشخص گردید. قسمتی از داده‌های زبانی نیز برگرفته از گفتار آزاد و مصاحبه انجام شده با آزمودنی‌ها پیرامون وضعیت زندگی، داستان، خاطره، وضعیت روستا و غیره و همچنین از پرسش‌نامه گردآوری شدند. پیکره زبانی جمع‌آوری شده از گفتار گویشوران آوانویسی گردید.

برای انجام این پژوهش از منابع کتابخانه‌ای شامل پایان‌نامه‌های مربوط به اطلس گویشی، کتاب‌ها، مقالات و منابع اینترنتی استفاده شده و همچنین برای جمع‌آوری داده‌های میدانی با تکمیل پرسشنامه‌های مبتنی بر داده‌های مستخرج از مصاحبه (به صورت سؤال غیرمستقیم از گویشوران و استفاده از تصویر یا شیء مورد نظر و اشاره به اعضای بدن و یا ژست) استفاده شد. پرسشنامه خودساخته بود، البته از منابعی مثل بخش پرسشنامه اطلس زبانی نیز یاری گرفته شد.

پس از جمع‌آوری داده‌ها از گویشوران توسط نگارندگان، آوانویسی و سپس هر ویژگی با توجه به مناطق مورد تحقیق مشخص شد و در جدولی ذیل عنوان «تظاهر مشخصه X» در

توجه به مشخصه‌های تمایز دهنده گویش‌های مختلف زبان کردی قائل به تفاوت‌های تدریجی است که مانع از ترسیم مرزبندی مشخص میان آنها شده است. این پیوستگی گویشی، استانداردسازی زبان کردی را با پیچیدگی‌هایی روبرو کرده است.

سنائی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهش خود می‌کوشند مهمترین گروه‌های «مرز گویشی» گویش‌های استان ایلام را نمایان سازند که طیفی از عناصر زبانی در حوزه‌های آواشناسی، ساخت‌واژه و نحو را شامل می‌شود. نتایج نشان داد که سه گروه گویشی عمده «لکی»، «لری» و «کردی جنوبی» و مجموعاً شش زیرگروه گویشی در شامل استان ایلام وجود دارد و می‌توان مرز همگویی مشخصی میان آنها ترسیم کرد. حال با توجه به پژوهش‌های انجام گرفته در قسمت ادبیات پژوهش می‌توان به‌وضوح مشاهده کرد که جز در مورد جستارهای انجام شده در این مورد به سبب پیچیدگی و تمایزهای موجود میان گویش‌های زبان کردی نمی‌توان به دسته‌بندی و مرزبندی متقن و علمی میان گونه‌های این زبان دست یافت، لذا مقاله حاضر در تلاش است که با اتخاذ روش علمی مرز گویشی میان دو گونه رایج در کردی سورانی (گویش‌های بانه‌ای و مکیانی) در حفاصل گستره جغرافیایی مورد پژوهش را ترسیم کند.

قلمرو پژوهش

قلمرو مکانی پژوهش در مقاله حاضر، محدوده گویشی روستای بخش نمشیر بانه در استان کردستان و روستاهای بخش مرکزی سردشت واقع در استان آذربایجان غربی می‌باشد. شهرستان بانه با مرکزیت بانه در ۲۰ کیلومتری نوار مرزی ایران با اقلیم کردستان عراق و ۶۰ کیلومتری جنوب غربی شهرستان سقز و ۷۰ کیلومتری جنوب شرقی شهرستان سردشت قرار دارد. جمعیت شهرستان بانه طبق برآورد رسمی جمعیت در سال ۱۴۰۰ بالغ بر ۱۶۵۰۲۰۰ نفر بوده و به گونه بانه‌ای از گویش سورانی تکلم می‌کنند. مردم بانه کُرد و زبان آنها کُردی بانه‌ای می‌باشد و (احمدی، ۱۴۰۱). در طرف دیگر سردشت، شهری کُردنشین در استان آذربایجان غربی و مرکز شهرستان سردشت است. این شهر مرزی با اقلیم کردستان عراق همسایه است. بر پایه سرشماری سال ۱۴۰۰، جمعیت این شهر برابر با ۱۲۶۰۲۰۰ نفر بوده است (سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۴۰۰). اهالی بومی سردشت به گویش مکیانی صحبت می‌کنند. کردی مکیانی شاخه‌ای از کردی

فرایند بی‌واک شدگی در مکرانی قرار گرفته که شیوه بیان آن‌ها در این دو گویش را متمایز می‌سازد. (جدول ۲۰)

جدول ۲۰. تبدیل همخوان سایشی حلقی واکدار [ʔ] به همخوان سایشی حلقی بی‌واک [h]

فارسی	بانه‌ای	مرز گویشی	مکرانی
عبداله	ʔæbdula	ʔæbdula	hæbdula
علی	ʔæli	hæli	hæli

۳) تبدیل واکه پیشین کوتاه بسته «i» در گویش مکرانی به واکه پیشین بلند بسته «i:» در گویش بانه‌ای

جدول ۳۰. تبدیل واکه پیشین کوتاه بسته [i] به واکه پیشین بلند بسته [i:]

فارسی	بانه‌ای	مرز گویشی	مکرانی
حامد	hami:d	hami:d	hamid
صابر	sabi:r	sabi:r	sabir
واحد	wahi:d	wahi:d	wahid

۴) حذف همخوان لثوی «d» در گویش مکرانی و جایگزینی با نیم واکه «y» در گویش بانه‌ای و تبدیل واکه پیشین بسته «i» در گویش مکرانی به واکه پیشین باز «æ»

جدول ۴۰. حذف همخوان لثوی [d] و جایگزینی با نیم‌واکه «y» و تبدیل واکه پیشین بسته [i] به واکه پیشین باز [æ]

فارسی	بانه‌ای	مرز گویشی	مکرانی
قادر	ærqay	ærqay	irqad
نادر	nayær	nayær	nadir

۵) فرایند دیگری که در گویش بانه‌ای مشاهده می‌شود و در مکرانی وجود ندارد، حذف همخوان چاکنایی مابعد واکه در اسامی خاص و کشش جبرانی واکه است که در دو دسته و در قالب دو جدول زیر معرفی می‌شود (جدول ۵۰).

جدول ۵۰. حذف همخوان چاکنایی مابعد واکه در اسم خاص

اسم خاص	بانه‌ای	نوع تغییر
طاهر	tayi:r	حذف همخوان سایشی چاکنایی [h] و درج نیم واکه [y] تبدیل واکه پیشین کوتاه بسته [i] به واکه پیشین بلند بسته [i:] کشش جبرانی پس از حذف همخوان چاکنایی
ظاهر	zayi:r	

از دیگر مشخصه‌های گویش بانه‌ای در بیان اسم‌های

گویش مورد بررسی «دسته‌بندی و در تعیین مرز گویشی مورد استفاده قرار گرفت. سپس مناطقی که بیشترین تظاهرات مشخصه‌های گویش مکرانی در گفتار جمعیت ساکن تشخیص داده شد، به عنوان مرز مورد نظر معرفی و سپس بر روی نقشه ترسیم شد.

یافته‌های پژوهش

داده‌های پژوهش مورد بررسی قرار گرفت، نتایج حاصل شده نشان می‌دهد که گویشوران بانه‌ای و مکرانی در به کارگیری این مقوله‌ها در برخی موارد، دارای تشابهات آوایی و واژگانی هستند و در برخی حوزه‌های دیگر از تنوع آوایی و واژگانی برخوردارند که در ادامه، نتیجه این بررسی‌ها خواهد آمد. بدین ترتیب که ابتدا گوناگونی جغرافیایی در تبدیل همخوان‌های مندرج در تلفظ اسم‌های خاص در حوزه‌های واجی، تفاوت‌های واژگانی، مبحث حرف اضافه، ضمیرهای شخصی و عددها به ترتیب مورد بررسی قرار گرفت که به شرح ذیل می‌باشد.

گوناگونی جغرافیایی در تبدیل همخوان‌های مندرج در تلفظ اسم‌های خاص

داده‌های این بخش حاوی نام‌های افراد (اسامی خاص) در گویش‌های مکرانی و بانه‌ای است که تنوعات تلفظ نام‌ها در گویش مکرانی و بانه‌ای و مرز گویشی ارائه می‌شود.

۱) تبدیل همخوان سایشی حلقی بی‌واک [h] در گویش بانه‌ای به همخوان سایشی حلقی واکدار [ʔ] (واکدارشدگی) در گویش مکرانی

جدول ۱۰. تبدیل همخوان سایشی حلقی بی‌واک [h] به همخوان سایشی حلقی واکدار [ʔ]

فارسی	بانه‌ای	مرز گویشی	مکرانی
محمد	mhæmæ	mʔæmæd	mʔæmæd
احمد	æhmæ	æʔmæd	æʔmæd
رحمان	ræhman	ræhman	ræʔman

گویشوران روستاهای در مرز گویشی همخوان سایشی حلقی بی‌واک [h] به همخوان سایشی حلقی واکدار [ʔ] تبدیل شده و به گویش مکرانی شباهت دارد.

۲) تبدیل همخوان سایشی حلقی واکدار [ʔ] در گویش بانه‌ای به همخوان سایشی حلقی بی‌واک [h] تحت تاثیر

از دیگر تفاوت‌های موجود میان گویش‌های بانه‌ای و مکرانی تغییر همخوان [hu] به [we] در هجای آغازین در برخی اسم‌های خاص به شرح جدول ۹ می‌باشد.

جدول ۹. تغییر در هجای آغازین از [hu] به [we]

فارسی	بانه‌ای	مرز گویشی	مکرانی
هوشنگ	wɛʃæŋ(g)	wɛʃæŋ(g)	huʃæŋ(g)
هوشیار	wuʃyar	wuʃyar	huʃyar

۹. مخفف سازی اسامی خاص

از جمله فرایندهای موثر بر صورت بیانی اسم‌های خاص در گویش بانه‌ای، ساده‌سازی‌ها و مخفف‌سازی‌هایی رخ می‌دهد که جزو شاخصه همین منطقه هستند و در مناطق دیگر کمتر دیده می‌شوند. ویژگی مشترک تقریباً همه نمونه‌های ساده سازی‌شده، ختم به واژه پیشین باز [æ] است. (جدول ۱۰)

جدول ۱۰. مخفف سازی اسم‌های خاص در کردی بانه‌ای

اسم خاص	بانه‌ای	مکرانی
ابوبکر	ʔæbu:/bækɾæ	ʔæbu:bækɾ
مصطفی	miʃfæ	miʃfæba
صالح	saʔæ	saʔæh
عبداله	ʔæʔa/ ʔæbæ	ʔbdʔa

تفاوت واژگانی

از جمله تفاوت‌های موجود در گویش‌های بانه‌ای و مکرانی تفاوت در واژه‌ها برای نامگذاری مفاهیم همسان در هردو گویش است که نمایه آنها در جدول ۱۱ قابل مشاهده است.

جدول ۱۱. تفاوت واژگانی در بانه‌ای و مکرانی

فارسی	بانه‌ای	مرز گویشی	مکرانی
صورت	dæmutʃaw	hæniæ	hæniæ
لپ	Gup/ koʔm	gupʃ	gupʃ
برادر شوهر	həwær	ʃubra	ʃubra
زباله	æʒyaf	zəbʔ	zəbʔ
زغال	xæʔuz	ræʒi:	ræʒi:
حیات	hæwʃæ	æsarʔ	æsarʔ
همسایه	drawsə	jiran	jiran
زشت	naʃirin	naʔ æz	naʔ æz
بزرگ	gæwɾæ	zælam	zælam
دهان	dæm	zar	zar

خاص حذف همخوان چاکنایی مابعد واکه در اسامی خاص و کشش جبرانی واکه است، نمونه‌هایی از این فرایند در جدول شماره ۶ آمده است.

جدول ۶. حذف همخوان چاکنایی مابعد واکه در اسامی خاص و کشش جبرانی واکه در گویش بانه‌ای

اسم خاص	بانه‌ای	مرز گویشی	مکرانی
مهران	me:ran	meh:ran	meh:ran
بهنام	be:nam	beh:nam	beh:nam
بهزاد	be:zad	beh:zad	beh:zad
شهناز	ʃa:naz	ʃah:naz	ʃah:naz
مهری	me:ri	meh:ri	meh:ri
شهbaz	ʃa:baz	ʃah:baz	ʃah:baz

طبق مطالعات انجام شده، حذف همخوان چاکنایی بعد از واکه در گویش سورانی (علی‌نژاد و صدیق زاهدی، ۱۳۸۸) و گونه‌های دیگر از جمله در کردی کلهری (فتاحی، ۱۳۹۹) و در گونه کرمانشاهی (احمدی و رمزانی و فتاحی، ۱۳۹۸) روی می‌دهد.

۶. تغییر در هجای آغازین

الف) در مکرانی تبدیل هجای آغازین [yu] به [we]؛ تغییر شبیه قلب است اما در عین حال، نیم واکه [y] به واکه [e] و واکه [u] به نیم واکه [w] نیز صورت می‌گیرد (جدول ۷).

جدول ۷. تبدیل هجای آغازین [yu] به [we]؛ و تغییر نیم واکه [y] به واکه [e] و واکه [u] به نیم واکه [w]

فارسی	بانه‌ای	مرز گویشی	مکرانی
یوسف	Yosf	wesɪf	esɪf/wsɪ:

۷. تبدیل هجای آغازین از ʔus به wæs

این تبدیل احتمالاً در آغاز ناشی از قلب همخوان آغازین [ʔ] با واکه [u] و تبدیل واکه [u] به نیم‌واکه [w] در جایگاه آغازین و متعاقب آن به دلیل سختی ادای ترکیب حاصل از آن، [ʔ] حذف گردیده و بعد از نیم واکه، یک واکه متناسب، یعنی [æ] قرار گرفته است (جدول ۸).

جدول ۸. تبدیل هجای آغازین از [ʔus] به [wæs]

فارسی	بانه‌ای	مرز گویشی	مکرانی
عثمان	wæsmən	ʔosman	osmanh

۸. تغییر در هجای آغازین از [hu] به [we] در گویش بانه‌ای

فارسی	بانه‌ای	مرز گویشی	مکرانی
دوازده	dwanzæ	Dwazdæ	Dwazdæ
سیزده	si:anzæ	səzdæ	səzdæ
چهارده	tʃwardæ	tʃwardæ	tʃwardæ
پانزده	panzæ	Pazdæ	Pazdæ
شانزده	ʃanzæ	ʃazdæ	ʃazdæ
هفده	hævdæ	Hævæ	Hævæ
صد	sæ	sæd	sæt
سیصد	səsæ	səsæd	səsæt
چهارصد	tʃwarsæ	tʃwarsæd	tʃwarsæt
پانصد	pənsæ	pənsæd	pənsæt
ششصد	ʃæfsæ	ʃæfsæd	ʃæfsæt
هفتصد	hawsæ	hawsd	hawsæt
هشتصد	hafsæ	hafsæd	hafsæt
نهدصد	nusæ	nusæd	nusæt
میلیون	məlwen	məlwen	məlyun

از نکات جالب توجه بیان اعداد در مرز گویشی میان گونه بانه‌ای و مکرانی است. بدین ترتیب که در این منطقه عددها به صورت آمیخته‌ای از هر دو گویش ادا می‌شوند. برای نمونه تمامی عددها به جز اعداد مختوم به صد و عدد میلیون در این گویش به شیوه مکرانی بیان می‌شوند.

توزیع تظاهر مشخصه‌های گویش بانه‌ای و مکرانی در گفتار روستاهای مورد بررسی

همان گونه که پیشتر گفته شد تظاهر مشخصه‌های زبانی مورد بررسی در گفتار گویشوران مورد بررسی (ساکنین روستاها) از همدیگر متفاوت بوده و ماهیتا اصل ترسیم مرز گویشی نیز بر این اساس قرار دارد (جدول ۱۶۰).

با نگاهی به جدول فوق و بررسی بسامد تظاهر مشخصه‌های گویش‌های بانه‌ای و مکرانی، به روشنی می‌توان دریافت که در گویش روستاهای کوپیچ، سویرو و میرآوا صرفاً ویژگی‌های گویش بانه‌ای بازشناسی شده است، حال آن که گویش روستاهای سیوچ سفلی و علیا، سیوچ، زیویه، یاکووباوا و سپیداره به صورت بینابینی حاوی برخی شاخصه‌های گویش بانه‌ای مانند مخفف‌سازی اسم‌های خاص، واژه‌های همسان، مطابقت ضمیرها و همچنین عددهای شخصی مطابق با زبان کردی معیار بوده و در عین حال برخی از شاخصه‌های آوایی گویش مکرانی را از خود بروز می‌دهد. از طرف دیگر، گویش روستاهای نجنه و کوخان و منیجلان صرفاً دارای

درج [-ə] در معنای حرف اضافه [bû] به پایانه اسمی در جایگاه مفعول

حرف اضافه [b] [ə] در گویش بانه‌ای به [bû] تبدیل می‌شود و در گویش مکرانی فعل حرف اضافه [æ] و مفعول حرف اضافه [ə] را به خود می‌گیرد.

مثال: به سردشت می‌روم.

ætʃm bû særdæft (بانه‌ای)

dæftmæ særdæftə (مکرانی)

ضمیرهای شخصی

در گویش مکرانی در ضمیر اول شخص و دوم شخص مفرد واکه [a] اضافه می‌شود و دوم شخص جمع واژه کاملاً تغییر می‌یابد (جدول ۱۳).

جدول ۱۳. ضمیر شخصی در گویش‌های بانه‌ای و مکرانی

شخص و شمار	فارسی	بانه‌ای	مکرانی
اول شخص مفرد	من	men	amen
دوم شخص مفرد	تو	to	ato
سوم شخص مفرد	او	aw	aw
اول شخص جمع	ما	ema	ema
دوم شخص جمع	شما	ewa	ango
سوم شخص جمع	آن‌ها	awa:n	awa:n

با این توضیح می‌توان به این نکته اشاره کرد که علاوه بر درج واکه [a] در آغاز ضمیرهای اول شخص و دوم شخص مفرد، برابرنهاد ضمیر دوم شخص جمع متفاوت می‌باشد، بدین صورت که ضمیر دوم شخص جمع در گویش بانه‌ای ewa و در مکرانی anga می‌باشد.

بیان عددها

از دیگر تفاوت‌های موجود میان گویش بانه‌ای و مکرانی می‌توان به شیوه بیان اعداد (به شرح جدول ۱۵۰) اشاره کرد که به نوعی سبب تمایز میان این دو گونه از زبان کردی گشته است. (جدول ۱۵۰).

جدول ۱۵۰. اعداد اصلی

فارسی	بانه‌ای	مرز گویشی	مکرانی
صفر	səfər	si:fər	si:fər
یازده	yanzæ	Yazdæ	Yazdæ

مشخصه‌های گویش مکرپانی و فاقد هرگونه نشانی از ویژگی‌های کردی بانهای است.

جدول ۱۶

گویش	مشخصه گویشی X	تظاهر مشخصه X در گویش مورد بررسی روستای									
		کوبیج	سویرو	میرآوا	سیوچ سفلی	سیوچ علیا	زیویه	یاکوبابا	سپیداره	نجه	کوخان
گویش مکرپانی	تبدیل همخوان سایشی حلقی بی‌واک [h] به همخوان سایشی حلقی واکدار [ʔ]	-	-	-	*	*	*	*	*	*	*
	تبدیل همخوان سایشی حلقی واکدار [ʔ] به همخوان سایشی حلقی بی‌واک [h]	-	-	-	*	*	*	*	*	*	*
	حذف همخوان چاکنایی مابعد واکه و کشش جبرانی واکه	-	-	-	*	*	*	*	*	*	*
	تبدیل واکه پیشین کوتاه بسته [i] به واکه پیشین بلند بسته [i:]	-	-	-	*	*	*	*	*	*	*
	حذف همخوان لثوی [d] و جایگزینی با نیم‌واکه «y»	-	-	-	*	*	*	*	*	*	*
	تبدیل واکه پیشین بسته [i] به واکه پیشین باز [æ]	-	-	-	*	*	*	*	*	*	*
	حذف همخوان چاکنایی مابعد واکه	-	-	-	*	*	*	*	*	*	*
	تبدیل هجای آغازین [yu] به [we]	-	-	-	*	*	*	*	*	*	*
	تغییر نیم واکه [y] به واکه [e]	-	-	-	*	*	*	*	*	*	*
	تغییر واکه [u] به نیم واکه [w]	-	-	-	*	*	*	*	*	*	*
	تبدیل هجای آغازین از [ʔus] به [wæʃ]	-	-	-	*	*	*	*	*	*	*
	درج وند تصریفی [-ə] در معنای حرف اضافه [bû] به پایانه اسمی در جایگاه مفعول	-	-	-	-	-	-	-	-	*	*
گویش بانهای	تغییر در هجای آغازین از [hu] به [we]	-	-	-	*	*	*	*	*	*	*
	مخفف سازی اسم‌های خاص در کردی بانهای	*	*	*	*	*	*	*	*	-	-
	کاربرد واژه‌های همسان با کردی معیار	*	*	*	-	-	-	-	-	*	*
	مطابقت ضمیر شخصی با کردی معیار	*	*	*	*	*	*	*	*	-	-
	مطابقت عددها با کردی معیار	*	*	*	*	-	-	-	-	-	-

نتیجه‌گیری

با توجه به هدف جستار حاضر که ترسیم مرز گویشی میان گونه‌های بانهای و مکرپانی از زبان کردی سورانی با تکیه بر مشخصه‌هایی واجی در تلفظ اسم‌های خاص، تفاوت‌های واژگانی، مبحث حرف اضافه، ضمیرهای شخصی و عددها بود، مشخص شد که هرچه از سمت شهرستان بانه به سردشت برویم، همگام با تغییرات تدریجی و فاصله گرفتن بیشتر از شهرستان بانه و قرابت مکانی بیشتر به مرز گویشی

میان بانهای - مکرپانی از ویژگی‌های آن کاسته شده و تظاهرات گویش مکرپانی پررنگ‌تر می‌شود و در پاسخ به پرسش‌های مطرح‌شده در بطن پژوهش نیز می‌توان این‌گونه پاسخ داد که: ساکنین روستاهای کوپیچ، سویرو و میرآوا به گویش بانهای صحبت می‌کنند، اما با گذر از این نواحی و پیشروی به سمت روستاهای سیوچ سفلی و علیا، سیوچ، زیویه، یاکوبابا و سپیداره، علیرغم این‌که به لحاظ تقسیمات کشوری جزو شهرستان بانه در استان کردستان محسوب

حرف اضافه [bû] در جایگاه پیشا اسم مفعول (در گویش بانه‌ای) تظاهر می‌یابد.

در اینجا بایستی خاطرنشان ساخت که انجام پژوهش‌هایی از این دست را می‌توان با تجهیز به روش‌های کمی و تحلیل داده‌های زبان‌شناختی غنی‌تر کرده و مرزهای گویش‌های زبان‌ها از جمله زبان کردی را با دقت بیشتری ترسیم کرد و انتظار داشت که این کار به فهم بهتر تنوع زبانی در مناطق کردنشین منجر گردد. علاوه‌براین با در دست داشتن نقشه پراکنش گویشی و مطابقت دادن آن‌ها با الگوهای جغرافیایی، می‌توان نحوه توزیع گویش‌های مختلف را بررسی و عوامل تاثیرگذار بر آن را شناسایی کرد.

می‌شود، اما گویشوران ساکن در این محدوده با تلفیقی از دو گویش که بانه‌ای- مکرانی است تکلم می‌کنند و به‌همین خاطر از آن‌ها با عنوان منطقه آمیخته گویشی نام برده می‌شود. با این توضیح که ویژگی‌های مورد بحث به تمایزات آوایی محدود می‌ماند. اما به مرور دامنه این تغییرات به حوزه واژگان تسری پیدا می‌کند. همزمان با فاصله گرفتن از این حوزه، ساکنان روستاهای کوخان، نجنه و منیجلان گویشوران (که در تصویر شماره ۱۰ با خط آبی مشخص شده است) به مکرانی صحبت می‌کنند، یعنی علیرغم قرابت جغرافیایی بیشتر به شهرستان سردشت، مشخصه‌های زبانی گویش مکرانی مانند تفاوت‌های آوایی در بیان اسم‌های خاص و کاربرد واژه‌ها مانند اعداد، صورت ضمیر دوم شخص جمع angō و درج حرف اضافه [ə] به پایانه اسم مفعول به جای

شکل ۱. مرز گویشی بانه‌ای و مکرانی

References

- Ahmadi, B. (2022). Dialectology of proper names: A new approach in dialectology and onomastics studies: Case study: Sorani dialect, Sardashti and Baneh varieties. *Iranian Linguistics and Dialects*, 7(2), 1-21. [In Persian]
- Ahmadi-Vermezani, S., & Mehdi F. (2019). Moravian analysis of compensatory tension in the Kermanshahi Persian dialect. *Studies in the Languages and Dialects of Western Iran*, 7(2), 1-15. [In Persian]
- Alinejad, B., & Mohammad Sediq, Z. (2009). Moravian analysis of compensatory vowel tension in Sorani Kurdish Dialect. *Journal of Linguistic Research*, 1(1), 27-46. [In Persian]
- Arezki, A. (2008) L'identité linguistique : une construction sociale et/ou un processus de construction sociodiscursive?, *Algérie: Synergies Algé*, 42-61 .
- Budiarsa, I. M. (2015). Language, dialect and register sociolinguistic perspective. *RETORIKA: Jurnal Ilmu Bahasa*, 1(2),

- 379-387.
- Fattahi, M. (2019). Elimination of plosive consonants in names in Kalhori Kurdish. *Journal of Western Iranian Languages and Dialects Studies*, 8(31), 45-56. [In Persian]
- Haig G., & Matras, Y. (2002). Kurdish linguistics: A brief overview. *STUF-Language Typology and Universals*, 55(1), 3-14.
- Khalid, H. S. (2015). Kurdish dialect continuum, as a standardization solution. *International Journal of Kurdish Studies*, 1(1), 27-39.
- Matras Y., & Akin S. (2012). A survey of the Kurdish dialect continuum. In *Proceedings of the 2nd International Conference on Kurdish Studies*.
- Matras, Y. (2019). Revisiting Kurdish dialect geography: Findings from the Manchester database. *Current issues in Kurdish linguistics*, 1, 225.
- Matthews, P.H. (1997). *The concise Oxford dictionary of Linguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- Sanai Yaser., Najafian, A., Mollaei P. S., & Sanai, A. (2019). Highlighting the most important group of "homologization border" in the linguistic varieties of northern Ilam province. *Kurdish Literature Research Journal*, 5(1), 95-117. [In Persian]
- Siyavoshi, S. (2015). Why is preserving languages important?, *Maidan website*, 20 December what year??. [In Persian]
- Statistical Center of Iran. (2021). *General population and housing census system*. Tehran: Statistical
- Taheri-Ardali M, Anonby E, et al. The Online Atlas of the Languages of Iran: Design, Methodology and Initial Results. *LRR*, 12(2), 231-291.
- Weisi, H. (2020). A critical review of Kurdish language branches based on geographical residency. *Journal of Kurdish Literature*, 5(2), 125-140. [In Persian].